

Tvrdá bitva o Žitomir a Berdičev

lipovylis.cz/wordpress/tvrda-bitva-o-zitomir-a-berdicev/

0

Plány sovětského velení

13. listopadu 1943 zahájily jednotky německé skupiny armád Jih protiofenzívu a postoupily o 40 kilometrů. Nacisté dobyli zpět řadu měst, včetně Žitomiru a Brusilova, ale ruským jednotkám se podařilo Kyjev ubránit. Tvrdé boje pokračovaly až do 23. prosince (Kyjevská operace).

Sovětské velitelství zahajuje strategickou dněprsko-karpatskou operaci s cílem osvobodit pravobřežní Ukrajinu (bitva za osvobození pravobřežní Ukrajiny). První operací byla operace Zhytomyr-Berdičevskaya. Aby se vyloučila možnost nového nepřátelského útoku na Kyjev, bylo rozhodnuto tuto možnost jednou provždy skoncovat a zničit německou 4. tankovou armádu generála E. Routha, odhodit zbytky nepřátelských sil do jižní Bug.

Sovětská tanková posádka na pancíři tanku KV-1S jednoho z tankových pluků průlomu 1. ukrajinského frontu při pochodu na dálnici u Žitomiru. listopadu 1943

Sovětský 76,2 mm kanón ZiS-3 ukořistěný německými jednotkami v Žitomiru. Zbraň byla tažena autem, jehož kostra je za zbraní viditelná. V pozadí je další nabouraný vůz GAZ-AA.

Žitomir opustila sovětská vojska pod tlakem německé protiofenzívy 20. listopadu 1943 kvůli hrozbě obklíčení sil 60. armády 1. ukrajinského frontu. listopadu 1941

Zničená sovětská vozidla v Žitomiru zajatá německými jednotkami. listopadu 1943

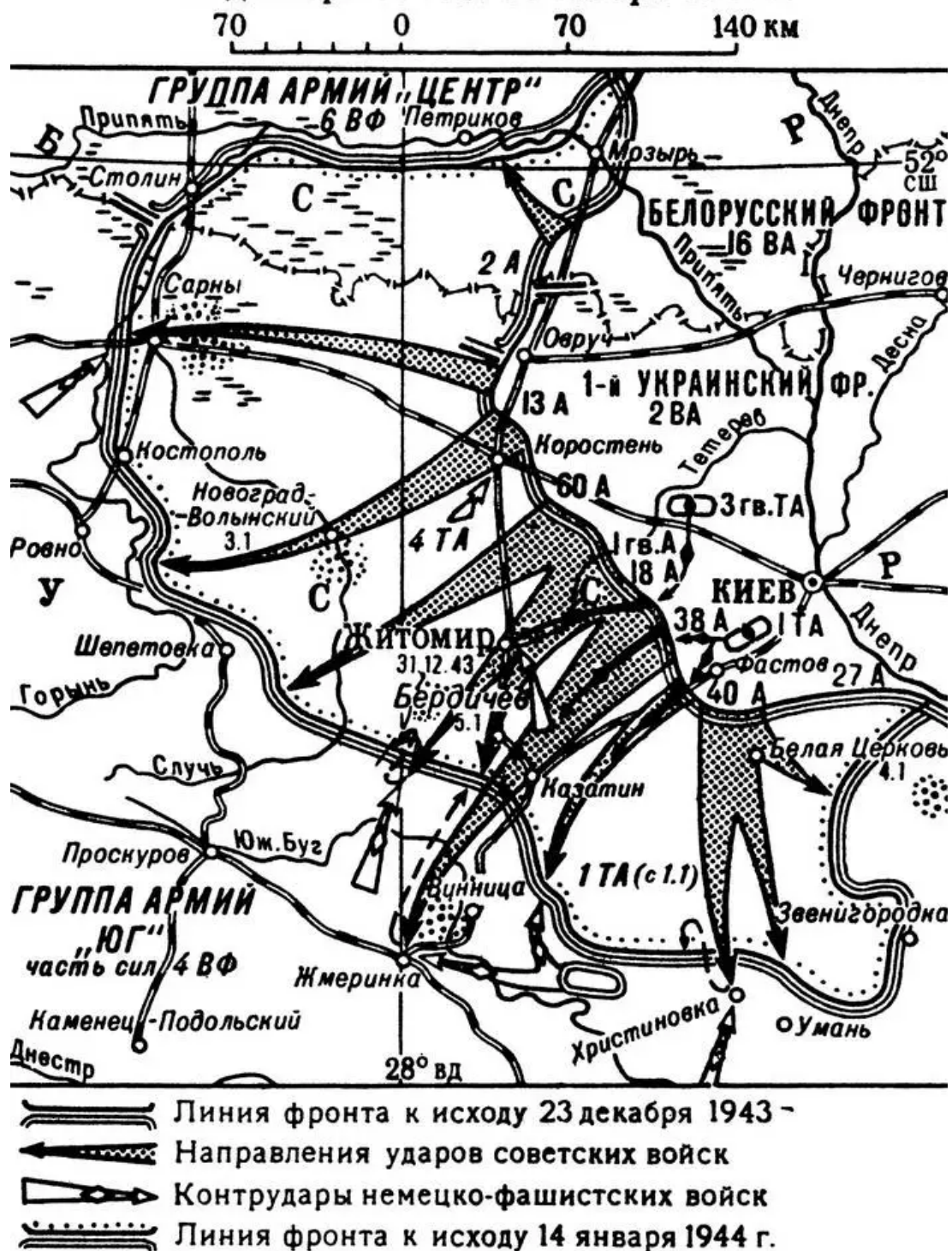
Vatutinův 1. ukrajinský front (1. UV) však po těžkých listopadových bitvách nedokázal tento problém vyřešit sám. Proto byl 1. UV výrazně posílen. Pod Vatutinovo velení byly převedeny Leselidzeho 18. armáda, Katukovova 1. tanková armáda a také 4. gardový tank a 25. tankový sbor.

Hlavní úder v oblasti Brusilova měly zasadit jednotky Grečkovy 1. gardové armády, Leselidzeho 18. armády, Moskalenkovy 38. armády, Katukovovy 1. tankové armády a Rybalkovy 3. gardové tankové armády. Naši vojáci dostali za úkol zničit nepřátelskou skupinu Brusilov (4 tankové divize) a dosáhnout linie Ljubar, Vinnitsa a Lipovec.

60. armáda, k níž byl připojen 4. gardový tankový sbor, měla porazit nepřátelské jednotky v oblasti Radomyšlu, dosáhnout linie řeky Sluch a poté k sektoru Shepetovka, Ljubar. Pravostranná 13. armáda s podporou 1. gardového jezdeckého sboru a 25. tankového sboru postoupila na Korosteň, Novograd-Volynsky a měla za úkol obsadit linii Toneže, Olevska a Rogačeva.

Na levém křídle 1. UV měly jednotky Žmačenkovy 40. armády s 5. gardovým tankovým sborem a československou brigádou a Trofimenkova 27. armáda udeřit ve směru na Bílou Cerkva a dále rozvíjet ofenzívu na Khristinovku, kde se by se spojil s jednotkami 2. ukrajinského frontu a porazil nepřátelské síly operující jižně od Kanevu.

ЖИТОМИРСКО-БЕРДИЧЕВСКАЯ НАСТУПАТЕЛЬНАЯ ОПЕРАЦИЯ 24 декабря 1943 г.-14 января 1944 г.

Silné stránky stran

Na začátku operace zahrnovala 1. UV 7 armád kombinovaných zbraní (1. gardová, 13., 18., 27., 38., 40., 60. armáda), 2 tankové armády (1. I. tanková a 3. gardová tanková armáda) a 2. letecká armáda, jezdecký sbor a 2 opevněné oblasti.

Celkem 1. UV tvořilo 63 střeleckých, 3 jezdecké divize, dvě opevněné oblasti, jedna pěší brigáda (Československá), 6 tankových a 2 mechanizované sbory, 5 samostatných tankových brigád. Sovětská kyjevská skupina sestávala z více než 830 tisíc vojáků a

důstojníků, přes 11 tisíc děl a minometů (bez 50mm minometů), více než 1200 protiletadlových děl, asi 300 raketových dělostřeleckých systémů, přes 1100 tanků a samohybných děl. a více než 520 letadel.

Němci ve 4. tankové armádě měli více než 570 tisíc vojáků, asi 7 tisíc děl a minometů (bez 51mm minometů), asi 1200 tanků a samohybných děl a až 500 letadel.

Německé divize byly zbaveny krve tvrdohlavými boji v listopadu a prosinci 1943, kdy se Wehrmacht pokusil dobýt Kyjev a vrátit linii Dněpru. Nacisté neočekávali, že Rusové budou schopni okamžitě odrazit protiútoky Wehrmachtu a zahájit silnou ofenzívu. To předurčilo úspěch Rudé armády.

Němečtí vojáci na ulici hořícího Žitomiru. prosince 1943

Německé střední tanky Pz. Kpfw. IV Ausf. G pozdní série, opuštěný v oblasti Žitomir. prosince 1943

Prolomení nepřátelské obrany

Ráno 24. prosince 1943 po dělostřelecké a letecké přípravě přešly síly úderné skupiny 1. UV do útoku. Úder sovětského dělostřelectva byl velmi úspěšný.

Velitel 9. mechanizovaného sboru generál Konstantin Malygin připomněl:

„V 9:00 dělostřelci přesunuli palbu do hlubin německé obrany a tanky a pěchota vyrazily do útoku. Nacisté, paralyzovaní naší dělostřeleckou palbou, kladli malý odpor. Z jejich strany se od nás ozývaly jen občasné krátké výstřely z kulometů a výstřely z děl.“

Velitel 91. tankové brigády plukovník Ivan Jakubovskij (v roce 1967 se stal maršálem Sovětského svazu) připomněl:

“Z úst nepřítele bylo slyšet přiznání o síle úderu.” V éteru byl vysílán německý projev: „Střílí na mě hurikány... Nemohu zvednout hlavu... spojení je přerušeno... čekáme na pomoc... jsme odříznuti... “. Zajatci zajatí v první den ofenzivy řekli jedním hlasem: „Ruská dělostřelecká příprava byla silná. Mezi vojáky pršely granáty. Naše dělostřelectvo bylo rychle potlačeno.“

Německý kulometčík v centru Žitomiru. prosince 1943

Velitel 38. armády Kirill Moskalenko připomněl:

„Ticho prosincového rána náhle jakoby přerušila salva strážních minometných jednotek. Vpředu, kde byl nepřítel, se země otřásla silným úderem. A řev výbuchů ještě neutichl, když naše dělostřelectvo zahřmělo.

...nepřátelský palebný systém v přední linii a v bezprostředních hloubkách byl potlačen a

většina palebných zbraní byla zničena. Zóna taktické obrany nepřítele v pásmu pouze 38. armády byla již toho dne proražena o 20 km po frontě a až 12 km do hloubky. Stejných úspěchů dosáhly 1. gardová a 18. armáda pod velením generálplukovníků A. A. Grečka a K. N. Leselidzeho.“

Vojáci to přitom měli velmi těžké. Byl mokrá dešť a sníh, silnice byly špatné a pole se změnila v moře bahna, nedalo se projet, dokonce i obrněná vozidla klouzala a potápěla se. Voda, která se nahromadila v nížinách, se rozlévala do širokých nádrží. Plstěné boty a kabáty byly mokré a těžce visely na vojácích Rudé armády. Večer a v noci se ochladilo, teplota klesla k minus patnácti stupňům. Ráno 25. prosince došlo k prudkému oteplení, sníh začal rychle tát a měnil se v zurčící potoky.

Kvůli dešťům a blátivým cestám nemohlo letectví plně podporovat pozemní síly. Mnoho nezpevněných letišť je mimo provoz. Bahno překáželo i mobilním jednotkám, které nemohly vyvinout maximální rychlost pohybu.

Německý voják poblíž hořící budovy na ulici Žitomir. prosince 1943

Tanky prorážejí

Ve stejný den byla v útočném pásmu 18. armády přivedena do boje 3. gardová tanková armáda Rybalko (6. a 7. gardový tankový sbor, 9. mechanizovaný sbor) a v pásmu 38. armády – 1. I. tankové vojsko Katukov (11. gardový tank a 8. gardový mechanizovaný sbor. 25. prosince zaútočila na nepřítele 40. armáda, 26. prosince 60. a 28. prosince 13. a 27. armáda.

Náčelník štábu 48. německého tankového sboru generál Friedrich von Mellenthin poznamenal:

„V předvečer Vánoc 1943 se postavení skupiny armád Jih stalo kritickým. Dozvěděli jsme se, že 24. tankový sbor utrpěl těžkou porážku, že Rusové prorazili v oblasti Brusilov a nyní připravují průlom. Podle dostupných údajů se pohybovali směrem k Žitomiru a 48. tankový sbor měl za úkol zdržet jejich postup.“

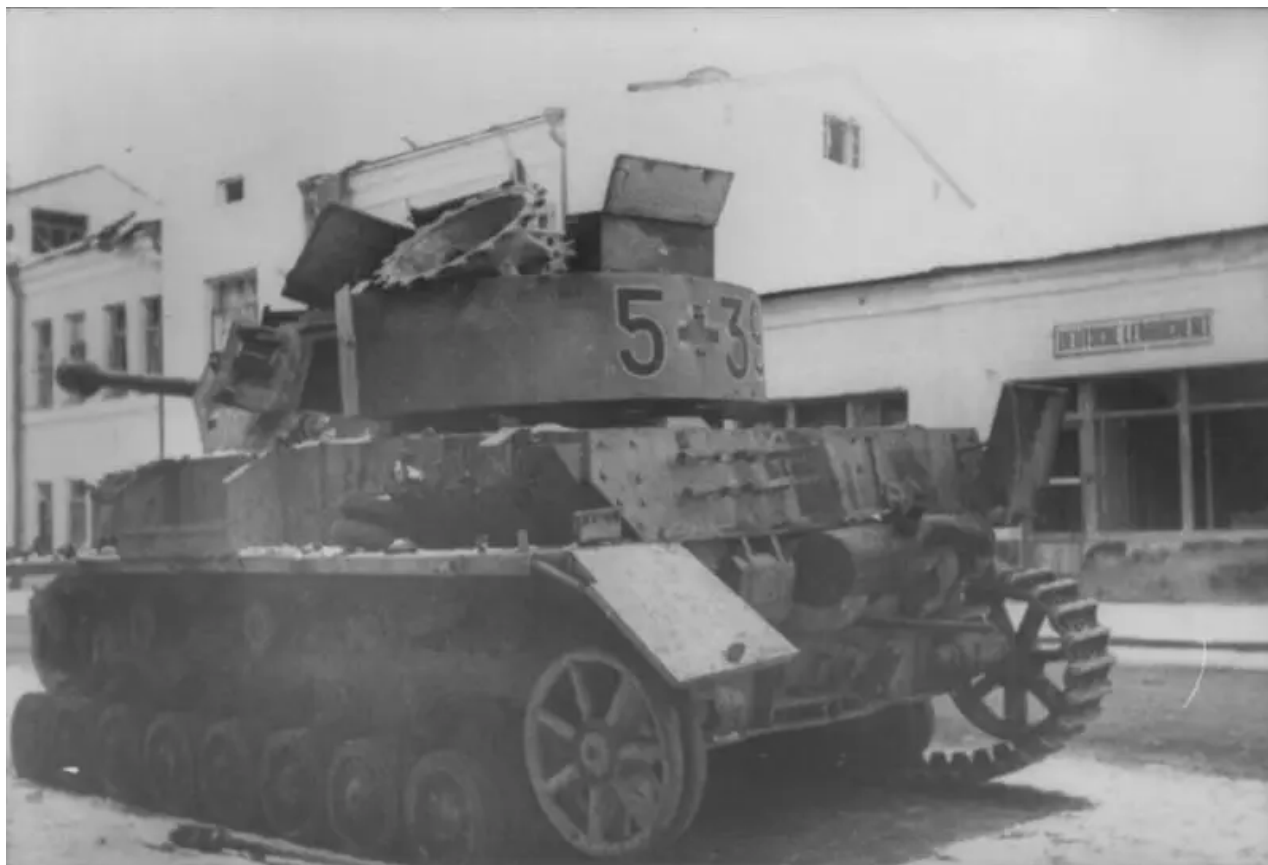
25. prosince Mansteinovo velitelství poslalo telegram vrchnímu velení Wehrmachtu, že Routhova 4. tanková armáda nemůže zastavit ruskou ofenzívu na Žitomir a pokrýt křídlo armádních skupin Jih a A, a že je třeba ji vážně posílit. Manstein také poznamenal, že již nebylo možné napravit situaci na severním křídle skupiny armád soukromými opatřeními, například přesunem jednotlivých divizí.

26. prosince jednotky Čerňachovského 1. gardové armády osvobodily Radomyšl a 29. prosince jednotky 13. armády obsadily Korosteň. Jednalo se o silná obranná centra německé armády. Do 29. prosince byl průlom rozšířen na 300 km podél fronty a jeho hloubka dosáhla 100 km. Naše jednotky osvobodily Čerňachov, Brusilov, Kornin, Kazatin, Skviry a další osady. Začala bitva o Žitomir, Berdičev a Bila Cerkva.

Obrana nepřítele byla prolomena a německé jednotky utrpěly těžkou porážku. Zvláště těžké ztráty utrpěly německé divize, které se ocitly v útočném pásmu hlavní úderné skupiny 1. UV. Několik nepřátelských divizí bylo zcela nebo částečně zničeno. Německá fronta se rozpadala na obrovském území, 4. tanková armáda se valila zpět.

Velení skupiny armád Jih, která donedávna optimisticky doufala, že znovu dobýje Kyjev, se ocitlo v kritické situaci. Německé velení muselo přijmout mimořádná opatření k uzavření obrovské mezery, která by mohla způsobit další kolaps německé fronty. K zastavení ruské ofenzívy převedlo německé velení do 10. ledna 1944 tímto směrem 10 divizí ze zálohy a dalších sektorů východní fronty.

Z jižního sektoru, z oblasti Krivoj Rog, byla narychlo přenesena kontrola nad 1. tankovou armádou. Tato armáda dostala jednotky 4. tankové a 8. polní armády k pokrytí směru Vinnitsa a Uman.

Vadný německý střední tank Pz. Kpwf. IV Ausf. H, opuštěný na ulici Žitomir. Stroj je rozebrán na náhradní díly.

Bitva o Žitomir, Bila Cerkva a Berdičev

Rudá armáda dosáhla svého prvního úspěchu. Němci měli v Žitomirské oblasti silnou skupinu – části dvou tankových, 3 pěších a bezpečnostních divizí a plánovali zastavit pohyb našich jednotek tvrdohlavou obranou tohoto města. Proto nebylo možné vzít město do pohybu.

Aby se bitva neprodužovala, rozhodlo se velení fronty porazit nepřátelskou skupinu Zhytomyr současnými útoky zepředu a z boků. Jednotky 60. armády obešly město ze severozápadu a přerušily komunikaci Žitomir – Novograd-Volynsky. Polubojarovův 4. gardový tankový sbor se dostal do oblasti Vysoké Pech a zachytil silnici, která vedla ze Žitomiru na západ.

Ve stejné době jednotky 18. kombinované armády a 3. gardové tankové armády obešly Žitomir z jihovýchodu a zachytily železnici Žitomir-Berdičev. Vojska 1. gardové armády zaútočila na město z východu. Výsledkem bylo, že nepřátelská skupina Zhytomyr, aby nebyla obklíčena, opustila město a ustoupila. 31. prosince naše jednotky osvobodily Žitomir. Na počest osvobození města byla v Moskvě vypálena salva z 224 děl.

3. ledna 1944 jednotky 13. armády osvobodily Novograd-Volynsky. Německé jednotky kladly tvrdý odpor v oblasti Berdičev, kde měli Němci jednotky dvou tankových divizí. Jednotky sovětské 1. tankové a 18. armády se koncem prosince pokusily vzít Berdičeva v

pohybu, ale útok selhal. Předsunuté jednotky 44. gardové tankové brigády podplukovníka I. Gusakovského, součást 11. gardového tankového sboru, prorazily do města a byly obklíčeny. Tankisté zaujali obvodovou obranu a byli nuceni bojovat v izolaci od hlavních sil.

Zástupce velitele brigády pro politické záležitosti, major P. P. Getman, hlásil:

„Brigáda vede nerovné bitvy, v jejichž důsledku přišel 1. tankový prapor o všechny své tanky. V brigádě zbývá pouze 17 jednotek. Dochází munice, nelze je donést, stejně jako teplé jídlo. Podle zpravodajských údajů jsou v oblasti města Berdičev soustředěny velké nepřátelské síly – 20. motorizovaná divize a 1. tanková divize SS.”

Teprve po 5 dnech urputných bojů naše jednotky prolomily nepřátelskou obranu a 5. ledna osvobodily Berdičeva.

O Bílý Kostel se odehrávaly neméně urputné boje.

Po čtyři dny útočily jednotky 40. armády na nepřátelské pozice a odrážely jeho protiútoky. 4. ledna sovětsí vojáci osvobodili Bílou Cerkva. 7. ledna 27. armáda na levém křídle osvobodila město Ržiščev od nacistů a spojila se s jednotkami, které obsadily předmostí Bukrin.

Německá samohybná děla 105 mm Vespe (Sd. Kfz. 124 Wespe) vyřazena a opuštěna západně od Žitomiru. Nedaleké samohybné dělo neslo vlastní jméno – „Annelisa“. 1. ukrajinský front. 1944

Kontrudární odpůrci

4. ledna 1944 odletěl Manstein do německého velitelství na schůzku s Führerem. Velitel řekl, že pokud nebudou žádné vážné posily na podporu severního křídla skupiny Jih, brzy bude celé jižní křídlo východní fronty v Rumunsku nebo bude vrženo do Černého moře.

Německé velení po posílení své skupiny směrem na Kyjev zahájilo několik silných protiútoků proti sovětským jednotkám. Němci se pokusili zničit sovětské jednotky, které se vrhly vpřed, porazit jižní křídlo 1. UV a udeřit do týlu úderné skupiny sovětské fronty. Pokud by byla operace úspěšná, mohli Němci porazit celou údernou sílu fronty, obnovit svou předchozí pozici na kyjevském směru a navázat na svůj úspěch.

Do 10. ledna Němci soustředili 6 divizí a 2 divize útočných děl východně od Vinnice a zaútočili na jednotky 1. tankové a 38. armády, které postupovaly vpřed. Vojska německé 1. tankové armády generála G. Hube – 2 tankové divize, samostatný tankový prapor (vyzbrojený těžkými tanky Tiger) a divize útočných děl udeřila směrem na Umaň. Zde byly napadeny jednotky 5. gardového tankového sboru a 40. armády, které prorazily do oblasti Khristinovky.

V důsledku toho přešly 14. ledna 1944 naše jednotky ve směru Vinnitsa a Uman do obrany. Zde se strhly urputné boje a pokračovaly až do konce ledna. Obě strany přivedly do bitvy další síly, ale nedosáhly rozhodujícího úspěchu. Německé úderné skupiny byly schopny postoupit o 25–30 kilometrů.

Němci však nebyli schopni porazit sovětská vojska a obnovit jejich předchozí postavení. Wehrmacht utrpěl vážné ztráty. A začátek ofenzivy našich jednotek ve směru Korsun-Ševčenko donutil nepřítele konečně upustit od plánů na obnovení předchozí situace ve směru Žitomir-Kyjev.

Posádka německého protitankového děla 75 mm PaK 97/38 (7,5 cm PaK 97/38) pod palbou sovětského dělostřelectva v oblasti Berdičev. ledna 1944

Sovětští pěšáci na Berdičevově ulici. ledna 1944

Výsledky operace

Během operace Žitomir-Berdičev dosáhly ruské jednotky velkého vítězství. Vojska 1. UV postupovala v 700 km zóně do hloubky 80 až 200 kilometrů. Kyjevská a Žitomirská oblast, část Vinnitské a Rivneské oblasti byly téměř zcela osvobozeny od nacistů.

Vatutinovy armády ještě více visely ze severu nad německou skupinou armád Jih a levé křídlo fronty (27. a 40. armáda) hluboce pohltilo nepřátelské seskupení Kanev. To vytvořilo příznivé podmínky pro ofenzívu v oblasti Korsun-Ševčenkovskij.

Sovětská vojska ušetřila těžkou porážku severnímu křídlu skupiny armád Jih – 4. a 1. tankové armádě. Několik německých divizí bylo poraženo. Vznikla obrovská mezera, hrozilo odříznutí skupiny armád Jih od skupiny armád Střed a ztráta hlavních komunikací, které spojovaly jednotky skupiny armád Jih s Německem.

Německé velení muselo vyvinout obrovské úsilí, aby frontu stabilizovalo. K tomu bylo 12 divizí převedeno na Kyjevský směr ze zálohy a klidnějších sektorů fronty. Němci zorganizovali sérii silných protiútoků, dokázali zatlačit předsunutě síly Rudé armády, zastavit sovětskou ofenzívu, ale nedokázali již obnovit předchozí postavení.

Německé velení navíc vyčerpalo téměř všechny zálohy, které už byly malé, což ovlivnilo průběh dalších bojových akcí (ve prospěch Rusů). K odrazení nových sovětských útoků museli Němci přesunout jednotky ze západní Evropy nebo oslabit jiné směry.

Sovětská tanková jednotka s jednotkami v brnění na dálnici Žitomir poblíž Kyjeva

Tanky T-34 44. gardové tankové brigády Berdičev Rudého praporu s pohonem obrněné pěchoty kolem vyřazeného německého samohybného děla Marder III v osvobozeném Berdičevu. V pozadí je vidět Glavmukův mlýn č. 19. ledna 1944

About The Author

0

Continue Reading

[Previous Sestřelení Stealth Fighter F-117A](#)